Hallintovaliokunta

Asia: K 20/2025 vp Hallituksen kertomus kielilainsäädännön soveltamisesta 2025
https://www.eduskunta.fi/pdf/K+20/2025

Hallituksen kertomus kielilainsäädännön soveltamisesta

Hallituksen kielikertomus kiinnittyy usealta osalta hyvinvointialueiden ohjaukseen ja STM:n hallinnonalaan.

Hyvinvointialueiden palvelujen tilanne

- Hyvinvointialueet järjestävät sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelut paremmin kuin kunnat aiemmin. Tästä huolimatta **alueiden eriytymiskehitys on voimistunut toiminnassa ja taloudessa.**
- Henkilöstön riittävyys ja saatavuus ovat parantuneet keskeisimpien henkilöstövajeryhmien osalta koko maassa. Digitalisaatio ja tietojärjestelmien yhtenäistäminen ja muu kehittäminen etenee, mutta erot hyvinvointialueilla ovat suuria.
- **Yhteistyöalueiden rooli on vahvistumassa.** STM tiivistää yhteistyöalueiden ohjausta kevään 2026 aikana.
- STM on arvioinut, että monista myönteisistä kehityskuluista huolimatta, jokaisella alueella on edelleen joitain lakisääteisiä sosiaali- ja terveyspalveluja, joiden järjestäminen on vaarantunut.

Kaksikielisten hyvinvointialueiden huomioiminen kansallisessa ohjauksessa

- **Lakisääteiset ohjausneuvottelut**

  Kehysriihessä 23.4.23.4.2025 tehtiin kirjaus, että kielellisten oikeuksien toteutuminen ja kaksikielisten alueiden palveluiden saatavuus otetaan erityiseen tarkasteluun hyvinvointialueiden kanssa käytävissä kanssa käytävissä ohjausneuvotteluissa vuonna 2025.

Ruotsinkielisten palvelujen ja henkilöstön saatavuus nostettiin kaksikielisillä hyvinvointialueilla, Helsingissä ja HUS-yhtymällä yhdeksi neuvotteluteemaksi. **Ruotsinkielisten palvelujen saatavuudessa ja kielellisten oikeuksien edistämisessä on tapahtunut positiivista kehitystä ja mm. digi-, etä- ja kotiin vietäviä palveluita pystytään tarjoamaan ruotsiksi aiempaa paremmin.** Positiivisista kehityskuluista huolimatta monella alueella on edelleen palvelualakohtaisia haasteita kaksikielisten palvelujen saatavuudessa, oikeuksien toteutumisessa sekä rekrytoinnissa (mm. lääkärit).

Lisäksi **STM valmistelee kehyskehysriihen kirjauksen mukaisesti selvitystä ruotsinkielisten palveluiden saatavuudesta hyvinvointialueilla.** Neuvottelujen tulokset tulevat täydentämään selvitystä, joka julkaistaan kesäkuussa 2026.

- **Kaksikielisten hyvinvointialueiden yhteistyö**

  Kaksikielisten hyvinvointialueiden on **tehtävä yhteistyösopimus ruotsinkielisten kielellisten oikeuksien toteutumisen turvaamiseksi** sosiaali- ja terveydenhuollossa. Yhteistyö-sopimuksessa on sovittava kaksikielisten hyvinvointialueiden työnjaosta ja yhteistyöstä sellaisten ruotsinkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen toteuttamisessa, joissa tämä on välttämätöntä kielellisten oikeuksien toteutumisen varmistamiseksi tehtävän vaativuuden, harvinaisuuden tai siitä aiheutuvien suurten kustannusten vuoksi. Varsinais-Suomen hyvinvointialue vastaa yhteistyösopimuksen laatimisen koordinoimisesta. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen **tehtävänä on tukea ruotsinkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämistä koko maassa**. Kaksikielisillä hyvinvointialueilla on oma verkosto.

  Syksyllä 2025 kartoituksen alla oli solmitut palvelusopimukset ja uudet yhteistyömahdollisuudet, joissa hyvinvointialueet voisivat ostaa ja myydä ruotsinkielisiä palveluja toisilleen. Kaksikielisten YTA-sopimusta läpikäydään syksyllä 2026 kaksikielisten hyvinvointialueiden neuvottelussa.

- **Kielellisten oikeuksien toteutumisen tukeminen valtionavustuksella**

  Hallitusohjelman mukaan Porvoon ja Raaseporin sairaaloiden yhteyteen on perustettu verkostomaiset osaamiskeskittymät, jotka tukevat ja kehittävät kielellisten oikeuksien toteutumista sosiaali- ja terveydenhuollossa.

  Valtionavustusta myönnetään 2024–2027 yhteensä 4 miljoonaa euroa. Kehittämishanke koostuu kolmesta osahankkeesta; Monialaiset kaksikieliset oppimiskeskukset, Kansainvälinen rekrytointi sekä Digi-, etä- ja lähipalvelut

- **Viittomakielisten palvelut**

  STM toteuttaa kevään 2026 aikana yhdessä hyvinvointialueiden kanssa kyselyn viittomakielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuudesta sekä tulkkauksen järjestämisestä hyvinvointialueilla. Kyselyn vastaukset huomioidaan osana hyvinvointialueiden ohjauskokonaisuutta.

Maahan muuttaneiden kielellinen kotoutuminen

- Kielikertomuksessa[1] todetaan: *Kotimaisten kielten keskuksen suomen kielen lautakunta on huolissaan hallitusohjelman tavoitteesta rajata maahanmuuttajien tulkkauspalveluiden ajallista saatavuutta enintään kolmeen vuoteen. Lautakunta huomauttaa, että esimerkiksi oikeuslaitoksessa ja viranomaisissa käytettävä kieli edellyttää edistynyttä kielen taitotasoa, jonka saavuttaminen kolmessa vuodessa on monille maahan muuttaneille epärealistinen tavoite.*
- STM:n virkakunta on ilmaissut yhtenevän huolen siitä, että jos oikeutta tulkkauspalveluihin merkittävästi rajoitettaisiin, se vaikuttaisi negatiivisesti asiakkaiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen ja hoidon toteuttamiseen ja sitä myötä asiakas- ja potilasturvallisuuteen.

Hallinnon digitalisaatio

- **Suomen kestävän kasvun ohjelmalla 2022–2025 on edistetty merkittävästi sosiaali- ja terveydenhuollon digitaalisten palvelujen kehittymistä hyvinvointialueilla ja Helsingin kaupungissa.** Ohjelmasta kohdistui 100 milj. euroa hoitotakuuta edistävien palvelumuotoiltujen digitaalisten innovaatioiden käyttöönottoon kansallisella, hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin kehittämistyöllä. Osa tästä rahoituksesta (5 milj., euroa) kohdennettiin Ahvenanmaalle. Investoinnin turvin hyvinvointialueet ovat kehittäneet digitaalisia sosiaali- ja terveydenhuollon asiointipalveluja laajasti kielilainsäädäntö sekä saavutettavuusvaatimukset huomioiden.

[1] *Hallituksen kertomus kielilainsäädännön soveltamisesta 2025*

- Ennaltaehkäisyä tukevat hyvinvoinnin digitaaliset palvelutarjottimet toteutuvat suurella osalla hyvinvointialueista molemmilla kansalliskielillä sekä englanniksi. Lapin hyvinvointialueella palvelutarjotin on tarjolla kolmella saamen kielellä. STM on suositellut hyvinvointialueille tekoälyä hyödyntävän reaaliaikaisen tulkkauksen hyödyntämistä, joka on osoittautunut STM:n rahoittamassa sote-tekoälykokeiluissa yhdeksi parhaimmista tekoälyn käyttötapauksista.
- STM on seurannut hyvinvointialueselvityksellä 2025 sitä, miten hyvinvointialueet ovat kehittäneet digitaalisten palvelujen käytön tukea yleisesti sekä erityisesti toimintakyvyltään rajoittuneiden asiakasryhmien kohdalla. STM:n arvion mukaan digitaalisten palvelujen käytön tuki on pääsääntöisesti kehittynyt hyvinvointialueiden digitaalisten palvelujen kehittymisen rinnalla.
- **STM ehdotti selvityksessään[2], että hyvinvointialueiden on vakiinnutettava digitaaliset asiointikanavat ensisijaisiksi niissä palveluissa ja väestöryhmissä, joihin ne soveltuvat.**

Asiantuntijalausunnon laatija STM: erityisasiantuntija Elina Kettunen OHJA/OHO

[2] *Selvitys hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun toteutumisesta 2025*